

**парламентські вибори 2012
УКРАЇНА****ВІДКРИТИЙ ДІАЛОГ**

липень' 2012

У ЦЬОМУ ВИПУСКУ:

Моніторинг передвиборної ситуації в Україні (15.06.2012-15.07.2012)	1
Політичний відгомін «мови»	5

Моніторинг передвиборної ситуації в Україні(15.06.2012-15.07.2012)**Внутрішня політика**20.06.2012

—
Партія «Громадянська позиція» увійшла до складу об'єднаної опозиції. Про це на брифінгу заявили О.Турчинов, А.Яценюк і А.Гриценко. За словами А.Гриценко, рішення про кількість місць в загальних списках буде прийнято на з'їзді. Лідер об'єднаної опозиції А. Яценюк незабаром заявив, що на цьому процес об'єднання опозиції закінчений.

Джерела:<http://www.pravda.com.ua/news/2012/06/20/6967112/>http://news.dt.ua/POLITICS/yatsenyuk_zayaviv_pro_zavershennya_obednannya_opozitsiyi_pid_praporom_batkivschini-104830.html21.06.2012

Лідери опозиції підписали Декларацію про забезпечення чесних і прозорих виборів, в якій визначені принципи формування партійного списку і списку кандидатів-мажоритарників. У положеннях Декларації говориться, що в списки не потраплять особи, причетні до порушення прав і свобод людини та до корупційних дій; ті, хто міняв свою політичну позицію всупереч волі виборців. Ті, що потрапили в списки, зобов'язуються не міняти свою політичну позицію упродовж дії мандату, а також справно брати участь у засіданнях парламенту та голосувати виключно особисто.

Джерело:http://news.dt.ua/POLITICS/obyednana_opozytsiya_v_svoiy_spysky_na_vyborah_tyshok_bravy_ne_byde-104231.html02.07.2012

Прем'єр-міністр Микола Азаров заявив, що на виборчих дільницях буде встановлено 34 тисячі веб-камер для моніторингу голосування. Незабаром заступник голови Центрвиборчкому Андрій Магера висловив свою особисту думку, що веб-камери на виборах будуть неефективні, оскільки через них не буде видно, як проставляють відмітки у бюлетенях. В той же час деякі експерти звертають увагу на те, що згідно із законом виборці можуть дивитися онлайн тільки процес голосування, але не підрахунок голосів.

Джерела:http://gazeta.ua/ru/articles/politics/_azarov-poobeschal-ustanovit-34-tysyachi-veb-kamer-na-izbiratelnyh-uchastkah/443626<http://www.pravda.com.ua/news/2012/07/4/6968069/>http://sensor.net.ua/news/211216/na_vyborah_v_radu_ukraintsy_daje_s_kamerami_ne_smogut_kontrolirovat_podschet_golosov_smi

03.07.2012

Верховна рада ухвалила законопроект В. Колесніченка «Про основи державної мовної політики» у другому читанні. Депутати від опозиції звинувачували владу в тому, що голосування пройшло з порушеннями регламенту, без урахування поправок до законопроекту. Фактично законопроект був прийнятий в редакції першого читання. Депутати від Партії регіонів зайняли Президію і не дозволили опозиції зірвати голосування. Спікер В. Литвин, який був відсутній в залі парламенту під час голосування за закон, сказав, що його не підписуватиме і подав заяву про відставку. Але депутати відмовилися ставити це питання на порядок денний.

Під Українським Домом (Національним центром ділового і культурного життя, де очікувалася прес-конференція Президента) почалися протести супротивників законопроекту, а також почали приїжджати люди, що підтримують ініціативу В. Колесніченка. З боку протестувальників і міліції були виявлені факти використання сльозогінного газу. Акції протесту розповсюдились по усій території України.

Джерела:

<http://www.segodnya.ua/news/14403948.html>

<http://podrobnosti.ua/podrobnosti/2012/07/06/845706.html>

<http://www.pravda.com.ua/rus/news/2012/07/4/6968034/>

07.07.2012

Політична партія «Наша Україна», Українська народна партія і Конгрес українських націоналістів підписали декларацію про об'єднання. До декларації також приєдналися більше 30 громадських організацій, серед них «Просвіта», «Меморіал», Союз офіцерів України, інші молодіжні, громадські організації патріотичного спрямування. Національно-патріотичні сили, що підписали декларацію, підуть на вибори під брендом «Наша Україна».

Джерело:

<http://www.unian.ua/news/513599-unp-i-kun-pidut-na-vibori-pid-brendom-nasha-ukrajina.html>

11.07.2012

Колишні соратники Віктора Ющенка створюють об'єднання на базі партії «Українська платформа «Собор» під головуванням народного депутата Павла Жебрівського. Перший заступник голови партії Українська платформа «Собор», депутат Анатолій Матвієнко заявив, що його партія почала процес об'єднання правих політичних сил, що не увійшли до альянсу, створеного на базі партії «Наша Україна» Віктора Ющенка.

Джерело:

<http://www.kommersant.ua/doc/1978152>

Ув'язнення экс-прем'єра Юлії Тимошенко і экс-міністра МВС Ю. Луценка

17.06.2012

2

Глава представництва Європейського союзу в Україні Жозе Мануель Пінту Тейшейра відзначив, що не може отримати дозвіл на зустріч з экс-прем'єром з моменту її арешту, вже майже 10 місяців поспіль, тоді як інші представники Європарламенту отримують такі дозволи. За його словами, він зміг тільки піднятися на 9-й поверх лікарні і поспілкуватися з охороною біля палати Тимошенко.

Джерело:

http://news.zn.ua/POLITICS/teysheyra_prishel_v_bolnitsu_k_timoshenko_no_ego_tak_i_ne_pustili-103977.html

18.06.2012

Перший заступник генпрокурора Ренат Кузьмін заявив, що у генпрокуратури досить підстав, щоб пред'явити Юлії Тимошенко звинувачення в причетності до вбивства депутата

Євгенія Щербаня у 1996 році. В той же час Ю. Тимошенко має намір звернутися з позовом на В. Януковича до судів інших країн у зв'язку з інтерв'ю президента агентству Bloomberg, в якому він заявив про її можливу причетність до вбивства народного депутата Євгенія Щербаня. Про це повідомив захисник экс-прем'єра Сергій Власенко.

Джерела:

<http://www.kommersant.ua/doc/1960941>

<http://www.interfax.com.ua/rus/pol/108313/>

22.06.2012

Європейський суд з прав людини оприлюднив дату розгляду справ, що стосуються экс-прем'єра Юлії Тимошенко. Згідно з інформацією на офіційному сайті суду, засідання призначене на 28 серпня цього року.

Джерело:

http://news.liga.net/news/politics/684929-novost_dnya_evropeyskiy_sud_rassmotrit_delo_timoshenko_28_avgusta.htm

25.06.2012

У Харкові відбулося перше засідання у справі Єдиних енергетичних систем України, де Ю. Тимошенко звинувачують у корупції. У зв'язку зі станом здоров'я Ю.Тимошенко і необхідністю одержання судмедекспертизи з цього питання, судові засідання вирішували перенести кілька разів – на 10 липня, потім – на 12 липня і нарешті – на 16 серпня. Суд перенесли всупереч клопотанню Ю. Тимошенко розглядати касацію без неї.

Джерела:

http://news.liga.net/news/politics/686067-timoshenko_naznachena_ekspertiza_sud_perenesli.htm

http://news.zn.ua/POLITICS/vrachi_porekomendovali_lechit_timoshenko_doma-104480.html

03.07.2012

Європейський суд з прав людини визнав арешт экс-міністра внутрішніх справ України Юрія Луценка таким, що порушує права людини. Таке рішення було обнародоване у вівторок в Страсбурзі в Європейському суді з прав людини за результатами розгляду скарги «відомого опозиційного політика на його арешт». Суд також зобов'язав Україну виплатити Ю.Луценку 15 тис. євро моральної компенсації. Як заявило джерело у Міністерстві юстиції, рішення у справі Юрія Луценка, прийняте Європейським судом з прав людини, ніяк не відіб'ється на тюремному терміні, і экс-голова МВС продовжить відбувати покарання в місцях позбавлення волі. Генпрокурор України Віктор Пшонка наполягає, що усі підстави для арешту в 2010 році экс-голови МВС були відповідні до рішення українського суду.

Джерела:

http://news.zn.ua/POLITICS/evrosud_priznal_arest_lutsenko_nezakonnym_-104752.html

<http://www.kommersant.ua/doc/1972955>

<http://www.interfax.com.ua/rus/pol/110807/>

Реакція міжнародної громадськості на політичну ситуацію в Україні

15.06.2012

Проти України можуть ввести санкції, якщо ув'язнені лідери опозиції не візьмуть участі в парламентських виборах восени цього року, вважає депутат Європарламенту Вернер Шульц. Потенційними санкціями можуть бути розгляд бізнес-зв'язків В.Януковича або розслідування корупційних дій під час будівництва стадіону НСК «Олімпійський».

В той же час, 03.07.12 замголови німецького бундестагу Вольфганг Тирзе заявив, що чесність парламентських виборів в Україні поставлена під знак питання. Це триватиме доти, поки

політичні опоненти української влади залишаються поза виборчим процесом.

Джерела:

<http://www.unian.net/news/509583-shults-ukraine-grozyat-sanktsii-esli-lideryi-opozitsii-ne-primut-uchastiya-v-vyiborah.html>

<http://www.dw.de/dw/article/0,,16069935,00.html>

18-21.06.2012

Європейський Союз для прийняття угоди про асоціацію чекає від України рішень з питань колишніх членів уряду і чесних виборів. Підписання угоди про асоціацію до парламентських виборів – виключено. Про це заявив Гуннар Віганд – в.о. гендиректора Європейської служби зовнішньополітичної діяльності з питань Росії, Східного партнерства, Центральної Азії, регіональної співпраці і Організації з безпеки і співробітництва в Європі.

Джерела:

<http://obkom.net.ua/news/2012-06-18/1946.shtml>

26.06.2012

Президент ПАРЄ Жан-Клод Мінйон заявив, що організація направить на вибори в Україну 41 спостерігача. Делегацію ПАРЄ очолить депутат швейцарського парламенту Андреас Гросс. 11 липня голова правління Інституту української політики Кость Бондаренко заявив, що в Україні очікується велика кількість міжнародних спостерігачів – більше 3 тис. чоловік. Це значно більше, ніж було на виборах в Росії, майже в 5 разів.

Джерела:

http://news.dt.ua/POLITICS/pare_napravit_na_vibori_v_ukrayinu_41_sposterigacha-104472.html

<http://focus.ua/politics/238173/>

05.07.2012

Міжнародна організація «Freedom House» закликає владу звільнити ув'язнених лідерів опозиції Ю.Тимошенко і Ю.Луценка та дати їм можливість взяти участь у виборах. Це, на думку організації, дозволить владі уникнути міжнародної ізоляції. Разом із тим, «Freedom House» вважає, що легітимності майбутніх виборів загрожують положення законодавства, згідно з якими ЦВК має повноваження вирішувати, які кандидати мають право балотуватися в одномандатних округах, а окружні виборчі комісії можуть усувати спостерігачів з виборчих діляниць і відповідатимуть за підрахунок голосів.

Джерело:

http://www.irf.ua/files/ukr/programs/irf/freedom_house_report_ukr.pdf

11.07.2012

Парламентська асамблея ОБСЄ закликає Україну переглянути ст. 364 і ст. 365 КК, гарантувати медобслуговування Юлії Тимошенко, Юрія Луценка і экс-міністра оборони Валерія Іваценка, а також допустити їх до виборів 2012 року. Про це йдеться в тексті резолюції, прийнятій на засіданні ОБСЄ. Також в резолюції говориться, що Парламентська асамблея ОБСЄ виражає стурбованість загальним погіршенням політичного положення в Україні з точки зору виконання нею своїх зобов'язань в області прав людини, верховенства закону і демократії, і, зокрема, тривалим утриманням під вартою колишнього прем'єр-міністра України Юлії Тимошенко та випадками неналежного поводження з нею.

Джерело:

<http://www.pravda.com.ua/rus/news/2012/07/11/6968592/>

Політичний відгомін «мови»

Нова хвиля порушення «мовного питання» стала визначальною для передвиборної і, в цілому, соціально-політичної ситуації в Україні за останній місяць. Ескалація цього конфлікту дещо відвернула увагу суспільства від інших важливих подій: рішення Європейського суду з прав людини щодо Ю.Луценка; від судового процесу над Ю.Тимошенко і від нових процесів об'єднання серед опозиції.

«Мовне питання», будучи передвиборним технологічним ходом, не має серйозної соціальної підмоги, оскільки не є актуальним для абсолютної більшості громадян України. В той же час, політична гра навколо цієї проблеми небезпечна для цілісності суспільства.

Передвиборна шахівниця: фігури розставлені

В той час, коли в Україні починало розпалюватися «мовне» протистояння, передвиборна карта і співвідношення між основними політичними гравцями стали більш-менш зрозумілими. Партія А.Гриценка «Громадянська позиція» увійшла до складу Об'єднаної опозиції, чим закінчила процес об'єднання опозиційних сил [1].

Об'єднання Ю.Тимошенко, А.Яценюка і А.Гриценка свідчить про те, що головні опозиційні гравці намагаються створити монолітний образ, який легко ідентифікується у свідомості виборців як те, що проти влади. «Може, окремі опозиційні сили вирішили не наступати на колишні, вже добре перевірені і такі, що безвідмовно спрацьовують, граблі? Можливо, саме проведення виборів на змішаній основі істотно сприяло об'єднанню окремих опозиційних сил. Завдяки цьому можливостей для маневрів у політичних сил стає більше, оскільки потенційні втрати від «вливання» до загального списку можна компенсувати висуваннями по мажоритарних округах.

В той же час экс-президент Віктор Ющенко був виключений з Комітету опору диктатурі за систематичну, на думку лідерів опозиції, співпрацю з режимом В. Януковича. Замість цього В.Ющенко і «Наша Україна» об'єдналися з Українською народною партією і Конгресом українських націоналістів. Лідери цих партій заявили, що вони не лише разом братимуть участь у виборах під брендом «Наша Україна», але і збираються заснувати єдину українську політичну

силу [2]. Між тим, колишні соратники В.Ющенко формують нове правоцентристське об'єднання на базі партії «Українська платформа «Собор» під головуванням народного депутата Павла Жебрівського. У переговорному процесі також беруть участь В. Огризко, В. Матчук та інші колишні члени «Нашої України» [3].

Як бачимо, на вибори йдуть декілька партій, орієнтованих на боротьбу з теперішньою владою, наприклад, «Об'єднана опозиція», «Наша Україна», «Свобода», «УДАР» В. Кличка. Що переважить у виборі електорату, який не підтримує теперішню владу? Можна припустити, що традиційно для української політики визначальне значення матимуть преференції щодо політичних осіб. Програмні відмінності між, наприклад, «Свободою» і «Об'єднаною опозицією» досить істотні. Але вибираючи між «Нашою Україною», «Об'єднаною опозицією» і партією «УДАР», виборці, швидше за все, орієнтуватимуться на особистості, які є лідерами цих партій. Поки ж, як показують результати проведеного у кінці червня соціологічного опитування Центру Разумкова, майже 40% українців вважають лідером опозиції Ю.Тимошенко, 20% – А.Яценюка, 4% – В.Кличка [4].

«Мовне питання» – нова хвиля

Політичний відгомін «мови» виявився настільки сильним, що затьмарив навіть рішення Європейського суду з прав людини щодо Ю. Луценка. Згідно з цим рішенням, арешт экс-міністра внутрішніх справ визнаний таким, що порушує права людини [5]. Рішення Європейського суду стосувалося лише дотримання людських прав при затриманні Ю. Луценка. Чи це означає те, що в Україні офіційно з'явилися політичні ув'язнені? Питання суперечливе. Цим рішенням не можна звільнити Ю. Луценка з-під варти, і навіть політичні мотиви його переслідування тут можна визнати тільки опосередковано. Але, незважаючи на це, важливість рішення, прийнятого на такому рівні, є великою. Натомість «мовні» баталії перетягнули усю увагу на себе.

Тема мови також дещо відвернула увагу громадськості від ув'язнення Ю.Тимошенко, за справу якої теж візьметься

Європейський суд – 28 серпня. А між тим вже відбулися перші засідання Харківського суду у справі Єдиних енергетичних систем України, де Ю. Тимошенко звинувачують у корупції. У зв'язку зі станом здоров'я Ю.Тимошенко і необхідністю одержання висновку судмедекспертизи з цього питання, судові засідання переносились кілька разів – на 10 липня, потім – на 12 липня, і нарешті – на 16 серпня [6].

Може, саме це і треба керівництву країни – відвернути увагу від небезпеки своєї міжнародної ізоляції [7], а також від проблем в соціально-економічній сфері. І тут на виручку прийшло порушення питання про мову – дуже прогнозованої, але беззмінно ефективної теми. Адже «мовне питання» – одне з тих, що апелює до глибинних ціннісних, а в окремих випадках – цивілізаційних орієнтацій різних частин населення України. Саме у цьому інструменті «водосправи» політичної системи особливо потрібні перед виборами.

Хід «мовного» протистояння

Коротко відновимо хронологію подій, під впливом яких і пройшов останній місяць. 5 червня в першому читанні був прийнятий ініційований В. Колесніченком і С. Ківаловим законопроект «Про основи державної мовною політики», який передбачає посилення позицій регіональних мов. Ця подія спровокувала конфлікти між політиками і акції протесту на вулицях. 20 червня під час комітетських слухань було додано більше, ніж 2000 поправок до законопроекту. Але В. Колесніченко залишив засідання комітету, назвавши більшість його членів заангажованими [8].

3 липня парламент ухвалив законопроект В. Колесніченка у другому читанні без урахування поправок до законопроекту. Фактично законопроект був прийнятий в редакції першого читання. Депутати від Партії регіонів зайняли Президію і не дозволили опозиції зірвати голосування. Опозиціонери звинувачували владу в тому, що голосування пройшло з порушеннями регламенту. Спікер В. Литвин, який був відсутній в залі парламенту під час голосування за закон, сказав, що його не підписуватиме, і подав заяву про відставку. Але депутати відмовилися ставити це питання на порядок денний.

7 липня Президент доручив Кабміну розглянути поправки до закону, а також висловив занепокоєння, що багато поправок до закону

не були розглянуті перед його прийняттям. Тільки після проведення ретельної правової експертизи президент вирішить, підписувати йому закон чи ні [9]. Фактично президент створив умови для того, щоб закон на цьому етапі був підписаний спікером, і тим самим на якийсь час зняв би з себе відповідальність. Це дозволить президентові підрахувати можливі вигоди і втрати, що його настануть внаслідок його рішення. Адже електоральні наслідки як рішення «за», так і рішення «проти» можуть бути дуже істотними. Тому зараз для Президента найбільш вигідною є саме вичікувальна позиція.

Тим часом під Українським Домом почалися протести противників законопроекту, а також почали приїжджати люди, що підтримують ініціативу В. Колесніченка. З боку протестувальників і міліції були виявлені факти використання сльозогінного газу [10]. Акції протесту поширилися на усій території України. За станом на 13 липня під Українським Домом протестувало приблизно 300 чоловік, більше 10 повідомили про своє голодування.

Таку невелику кількість протестувальників можна пояснити тим, що «мовне питання» не є основним серед пріоритетів українців. Про це стверджують результати соціопитування, проведеного Центром Разумкова і Фондом «Демократичні ініціативи». Проблема статусу російської мови серед актуальних для українців питань стоїть на 31 місці і важлива тільки для 4% опитаних. Причому з кожним роком зберігається динаміка спаду інтересу до цього питання. Найбільш українців цікавлять питання безробіття, економічної кризи, зростання цін, соціального захисту, корупції і т.п. [11]. На цьому тлі не викликає здивування те, чому зараз мало хто вірить в «червону ганчірку» «мовного питання», порушеного політиками.

«Мова» як технологія

Сутички навколо мовного питання мають більше технологічну, ніж ідеологічну підставу. Результати опитування Центру Разумкова підтверджують: 65% населення України вважають прийняття цього закону передвиборчим ходом Партії регіонів з метою підвищення популярності [12]. Більше того, сама Партія регіонів своїми робочими документами, що потрапили до уваги громадськості, фактично підтверджує, що закон про мови – це передвиборча технологія [13].

Треба враховувати те, що ціннісні питання не можна змінити одночасно ухваленням того або іншого закону. Законом неможливо нав'язати, якою мовою людина думатиме або спілкуватиметься з іншими людьми. Більше того, ухвалення цього закону недостатньо навіть для нормування існуючого мовного простору. Для цього потрібна багаторічна робота з будівництва й трансформації цінностей через систему освіти, культуру, соціальний розвиток. Тим більше, існує велика вірогідність того, що після виборів цей закон буде, як мінімум, переглянутий, а можливо, як вважають деякі експерти [14], і скасований Конституційним Судом.

В цілому, ухвалення законопроекту В.Колісниченка в другому читанні мобілізувало невелику радикальну частину опозиційного електорату і, можна припустити, ще більше консолідувало поміркований електорат, який виступав проти влади. Цією дією влада спробувала зміцнити авторитет в очах своїх виборців, показавши, що вони виконують свої обіцянки. Але в той же час влада закрила багато шляхів для залучення нового електорату на свій бік.

Ризикуючи єдністю суспільства

Чим ближче вибори, тим більше для українських політиків політичні цілі стають важливіші за цінності громадські. Назовні піднімаються проблеми, які не можуть об'єднати суспільство, а навпаки – радикалізують окремі його верстви. Адже мова – це одна з основ ідентифікації, вона віддзеркалює історичні, етнічні, культурні, ціннісні відмінності між різними частинами України.

Замість того, щоб об'єднувати суспільство на основі політичних інститутів і соціально-економічних пріоритетів, українські політики традиційно перед виборами дістають «мовну карту» - і починають грати на розколі суспільства. Адже політики розуміють, що не зважаючи на те, яке рішення буде прийнято, це рішення не відповідатиме ціннісним орієнтаціям великої частини населення України. Тому що в українців немає загальних критеріїв «українства». Для мешканців Західної України українець визначається через мову, культуру, релігійну та етнічну ідентичність. Замість того, для мешканця Донбасу мати паспорт громадянина України достатньо для того, щоб назвати себе «українцем».

Але слід пам'ятати, що загальна ідентичність не означає «подібності». І в короткостроковій перспективі об'єднати українців можна не стільки загальними цінностями, а загальними цілями. Але, як і раніше, політики перед виборами оголяють старі рани суспільства і віддаляють процес його консолідації.

Джерела:

1. Об'єднана опозиція закрилася на вступ і готує кандидатів // Українська правда, 04 липня 2012. - <http://www.pravda.com.ua/rus/news/2012/07/4/6968043/>
2. УНП і КУН підуть на вибори під брендом «Наша Україна» // Уніан. - <http://www.unian.ua/news/513599-unp-i-kun-pidut-na-vibori-pid-brendom-nasha-ukrajina.html>
3. Права ідея нарозхвот. Колишні соратники Віктора Ющенка затіяли нове об'єднання // Газета "Коммерсантъ Україна" №107 (1597), 11.07.2012. - <http://www.kommersant.ua/doc/1978152>
4. Менше половини українців вважають лідером опозиції Тимошенко // Українська правда. - 09 липня 2012. - <http://www.pravda.com.ua/news/2012/07/9/6968417/>
5. Євросуд визнав арешт Лутценка незаконним // Зеркало недели - 03 липня 2012. - http://news.zn.ua/POLITICS/evrosud_priznal_arest_lutsenko_nezakonnym_-_104752.html
6. Суд переніс розгляд касації Тимошенко на 16 серпня // Дзеркало Тижня, 12 липня 2012. - http://news.zn.ua/POLITICS/sud_perenes_rassmotrenie_kassatsii_timoshenko_na_16_avgusta_-_105283.html
7. Замголови бундестагу: Чесність парламентських виборів на Україні під знаком запитання // DW, 03 липня 2012. - <http://www.dw.de/dw/article/0,,16069935,00.html>
8. Колісниченко влаштував демарш на слуханнях про мови // Українська правда, 20 червня 2012. - <http://www.pravda.com.ua/news/2012/06/20/6967137/>
9. Янукович доручив Кабміну подумати над внесенням змін в мовний закон // ukranews, 07 липня 2012. - <http://ukranews.com/ru/news/ukraine/2012/07/07/74179>
10. Сльозогінний газ використовували з обох боків // Українська правда, 04 липня 2012. - <http://www.pravda.com.ua/rus/news/2012/07/4/6968034/>
11. Вибори- 2012: рейтинги, мотивація вибору, завдання громадськості // Фонд «Демократичні ініціативи». - <http://dif.org.ua/ua/polls/2012-year/vybory-parlament-reytingy-2-2012.htm>
12. Опитування: ставлення до статусу української та російської мов // Центр ім. Разумкова, 04 липня 2012. - http://www.razumkov.org.ua/ukr/news.php?news_id=400
13. «Регіони» визнали, що закон про мови - виборча технологія // Українська правда, 06 липня 2012. - <http://www.pravda.com.ua/news/2012/07/6/6968275/>
14. Янукович підпише мовний закон Ківалова-Колісниченко, - політологи // Фокус, 03 липня 2012. - <http://focus.ua/politics/237056/>

ВІДКРИТИЙ ДІАЛОГ

Фонд «Відкритий Діалог» створений людьми, які вважають європейські цінності – свободу особистості, права людини, демократію і самоврядування – не просто декларацією, а повсякденною реальністю, в якій може і повинна жити людина 21-го століття. Місія Фонду – ділитися польським досвідом трансформації та демократизації з нашими міжнародними партнерами, особливо східними (зокрема, з України, Російської Федерації і Центральної Азії). Ключові напрямки діяльності Фонду: захист прав людини, міжнародні відносини, підтримка і розвиток громадянського суспільства і освітніх програм. Наша мета – взаєморозуміння і довіра між ЄС та іншими країнами.

Сайт: www.odfoundation.eu

Адреса: 3 Maja Str. 18/4, 20-078 Lublin, Poland

Тел. / факс: + (48) 507 739 025

E-mail: odfoundation@odfoundation.eu